

مسئولیت در برابر خانواده جامعه کوچک

دوم و قوام خانواده بیش از هر چیز بر پایه مودت و دوستی بین اعضای آن استوار است: «برای شما از جنس خودتان جفتی بیافرید تا در بر او آرامش یابید و با هم انس کیرید و بین شما رافت و مهربانی برقرار نمود» (روم/۲۱). آنچه که روابط درون خانواده را دوام و استحکام میبخشد، ابراز محبت، گفت و گو، همکاری، خوشرفتاری، قدرشناختی و همدلی اعضای خانواده است. این همه در فضایی اتفاق میافتد که همه افراد خانواده با هم در ارتباطی تنگاتنگ احساس مسئولیت کنند. در این اجتماع کوچک، نقش تک تک افراد از کوچک و بزرگ اهمیت دارد.

برتری مادر، در کرامت و حقوق
مادر در رسیدگی و توجه بر پدر برتر است. امام صادق(ع) فرمود: «مردی نزد پیامبر (ص) آمد و گفت: به چه کسی نیکی کنم؟ پیامبر (ص) فرمود: به مادرت. (دیگر بار) گفت: دیگر به که نیکی کنم؟ پیامبر (ص) فرمود: به مادرت. باز گفت: دیگر به که نیکی کنم؟ پیامبر (ص) فرمود: به مادرت. آن مرد گفت: دیگر به چه کس؟ پیامبر فرمود: به پدرت.»

گفته اند این حدیث نشان می دهد که سه چهارم نیکی ها از آن مادر است. (الحیاء، جلد ۸، ص ۵۷۹).

پیامبر (ص): هر گاه مشغول خواندن نماز مستحبی هستی و پدرت تو را صدا می زند، نماز را نشکن، اما اگر مادرت صدا زد، نماز را بشکن! (همان، ص ۵۷۷).

البته باید از پدر نیز غافل بود. پدر نیز حق بزرگی به گردن ما دارد. امام سجاد (ع) فرموده است: «حق پدرت این است که بدانی او اصل (و ریشه) توست و تو فرع (و شاخه) او هستی و اگر او نبود، تو نیز نبودی. پس هر گاه در خود چیزی دیدی که برایت جالب بود، بدان که پدرت اصل این گونه موهبت ها برای توست. پس خدای

در اسلام «صلة رحم»، یعنی نیکی و پیوند با خوبی شان، به ویژه نیکی به پدر مادر، از مهم ترین مسئولیت های ماویکی از اساسی ترین راه های رشد و تعالی در دیگر زمینه ها و نزدیک شدن به خداوند شمرده شده است که پاداش معنوی و مادی فراوانی دارد.

مسئولیت درباره پدر و مادر

رعایت ادب در مقابل پدر و مادر، کمک در کارهای خانه، ابراز محبت، حرف شنود و اطاعت، حفظ احترام و دعا کردن در حق پدر و مادر، بخشی از مسئولیت های ما در قبال آن هاست.

ما باید زحمات پدر و مادر را پاسخ بدھیم. پدر و مادر همیشه به خدمت و محبت ما نیاز دارند؛ به خصوص در دوران پیش از که ضعیف و ناتوان هستند و دستشان از همه جا کوتاه می شود. قرآن صریحاً به این موضوع توجه داده است: «... چنانچه یکی از پدر و مادر یا هر دو در کنار تو به سن پیری رسیدند، به آنان (حتی) اف (کلمه ای که سردی و انزعجار را بررساند) مگو، بر سر ایشان فریاد مزن، و با آنان محترمانه گفت و گو کن» (اسراء/۲۳).

فقط ارتباطات رسانه ای!

متأسفانه با توجه به شرایط زندگی امروزی، این ارتباط و همکاری تا حدود زیادی کم رنگ شده است؛ چرا که این روزها ارتباطات تنها به رسانه ها و شبکه های اجتماعی محدود شده اند. وجود ارتباط رودرزو و همکاری بین اعضای خانواده، علاوه بر اینکه صمیمیت و همدلی بیشتر اعضای خانواده را به دنبال دارد، باعث می شود هر عضوی احساس مفید بودن داشته باشد و نیز همه کارهای خانه بر دوش یک نفر به نام مادر آوار نشود. مسئولیت پذیری همه اعضای خانواده است که این جامعه کوچک را سامان می دهد. مسئولیت پذیری یعنی اینکه هر یک از اعضاء به درستی وظایف اختیارات و محدوده مسئولیت خویش را بشناسند و براساس آن عمل کنند.

مسئولیت در برابر خانواده و خویشان

در آیین اسلام گستره خویشاوندی فراتر از چارچوب خانواده است و اقوام سببی و نسبی، مثل عموهای، عمه ها خاله ها و دامادها را هم در برمی گیرد.

مسئولیت کوچک ترها

پیامبر (ص) فرمود: «هر کسی در مهربانی .... و بزرگداشت سالخورده‌گان نکشید، از ما نیست» (همان، ص ۱۵۴).

امام سجاد (ع) نیز فرموده است: «پیران را به منزله پدر خود بدان ... و پیرزن را چون مادر» (به حساب آور - همان، ص ۱۵۵).

و در جای دیگر فرموده است: «حق سالخورده این است که به سن و سال او احترام بگذاری... آن گاه که ستیزه‌ای پیش آمد، با او رویارویی نشود. در راه رفتمن به او پیشی نگیری و جلوی او راه نروی. نسبت به حقوق و ارزش او جاهل نباشی». (همان، ص ۱۵۶).

آری باید قدر پیرمردان و پیرزنان را دانست. آن‌ها در خانواده منزلتی الهی و والا دارند و باید از توجه و پیشه برخوردار باشند. باید دانست، بسیاری از برکت‌ها بدجود آنان نازل می‌شود و خیلی از بلایا و مشکلات به دعای خیر آنان برطرف می‌شود (همان، ص ۵۸۵).

امام سجاد (ع) در مورد مسئولیت

برادر خواهی فرموده است: «حق برادر و خواهرت آن است که بدانی او دست توست که با آن کار می‌کنی و پشتونه توست که به آن پناه می‌بری و مایه سرافرازی توست که به او تکیه می‌کنی... پس او را ایزاری برای نافرمانی خداوند و وسیله‌ای برای نادیده گرفتن حق خدا قرار مده... خیرخواه (و پنداموز) او باش و برای خدا به او توجه کن. پس اگر سر به فرمان پروردگار نهاد (با او برادری کن) و گرنه (باید خشنودی) خداوند نزد تو ارزشمندتر و گرامی‌تر از او باشد» (همان، ص ۱۰۳).

مسئولیت در برابر دیگر اعضا نیکی به خواهر و برادر

برادر و خواهر داشتن نعمتی است که باید قدر آن را دانست. آن‌ها می‌توانند مشاوران و همراهان قابل اطمینانی برای هم باشند. آن‌ها در وهله نخست باید در تکریم یکدیگر بکوشند. پاری رساندن و حمایت از یکدیگر و خیرخواهی از دیگر وظایف خواهر برادری است. در صورت اختلاف سلیقه که غالباً طبیعی نیز هست، باید یکدیگر را تحمل کرد.

مسئولیت بزرگ‌ترها نسبت به کوچک‌ترها

امام علی (ع) فرموده است: «نسبت به خردسالان خانواده خود مهربان باشید» (همان، ص ۱۵۳).

امام سجاد (ع) نیز فرموده است: «حق خردسال این است که با او مهربان باشی و او را تربیت کنی. به او دانش بیاموزی و از او چشم بیوشی و لغزش‌هایش را ببوشانی. با او سازگار باشی و به او یاری رسانی» (همان، ص ۱۵۳).

سازش برادر و خواهر در خانه و خانواده تعليم خوبی در زمینه روابط انسانی است. به هر حال باید دانست، حال و هوای خانه با ارتباط آن‌ها با هم و صمیمیت با دیگر افراد خانواده رابطه مستقیم دارد. پس باید حواسشان به مسئولیت‌های خود باشد.

